

Hoe komen toekomstige mandatarissen in contact met de lokale politiek? Een verkennend onderzoek

door Carl DEVOS, Elke MATTHYSSEN, Herwig REYNAERT en
Jacqueline VAN HOE

Vakgroep Politieke Wetenschappen aan de Universiteit Gent

"Au sein du milieu décisionnel central, la question de savoir comment se recrute le personnel politique professionnel issu des urnes revêt une importance particulière, à la fois pour l'analyse savante et pour la légitimation du système constitutionnel."
Philippe Braud¹

Inleiding

Het onderzoek naar de lokale politiek in Vlaanderen was in het verleden in hoge mate op juridisch-technische en institutioneel-bestuurlijke aspecten gericht. Tot op heden is de belangstelling voor de lokale politiek als een sociaal, politiek-sociologisch, verschijnsel eerder beperkt gebleven. Nochtans gaat het evenzeer als bij de nationale politiek om een politiek systeem met eigen politieke actoren en regelingen, een eigen cultuur en structuur.

Het meer sociologisch geïnspireerd onderzoek naar lokale politiek, zoals het in Vlaanderen werd verricht, kadert in de onderzoekstraditie en theorievorming rond politieke participatie (Ackaert, Everaet, Reynaert).² Politieke participatie heeft betrekking op de relatie tussen de burger en het politiek systeem. Politieke participatie³ kan daarbij verschillende vormen aannemen, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen conventionele en minder conventionele vormen van deelname aan de politiek. Onder de conventionele vormen verstaat men activiteiten gaande van praten over politiek, tot stemmen, lid zijn van een partij en het effectief uitoefenen van een politiek mandaat. Minder conventioneel zijn betogingen, het tekenen van petitie's, het boycotten van producten enz.. In de hierboven aangehaalde werken over politieke participatie op lokaal vlak staat het uitoefenen van mandaten centraal. De vraag die in deze context gesteld werd heeft

1 Ph. BRAUD, *Sociologie Politique*. Paris, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1996, p.420.

2 Zie de bijdrage voor het IXde politologisch congres van H. REYNAERT in dit nummer van *Res Publica*: De sociale achtergrond van een lokale politieke elite in Vlaanderen 1946-1988. H., EVERAET, Het maatschappelijk profiel van gemeenteraadsleden. *Nieuw Tijdschrift voor Politiek*, 1991, 2, pp.19-43. J. ACKAERT, *De gemeenteraadsverkiezingen*. Leuven, 1994, 158p.

3 Die wij naar F. J. HEUNKS definiëren als omvattende 'alle uiterlijk waarneembare activiteiten van leden van een samenleving waardoor zij direct of indirect deelhebben aan het besluitvormingsproces van de burgerlijke overheden in de samenleving.'. Zie F.J. HEUNKS, Politieke participatie. M. VAN SCHENDELEN, *Kernthema's van de politicologie*. Meppel, Amsterdam, 1990, pp.92-117.

Voorts maken we geen onderscheid naar 'bewuste' of 'onbewuste' politieke participatie, in casu of de handeling al dan niet gesteld werd met het oog op of in het kader van een gemeenteraadsverkiezing.

betrekking op de kenmerken van de mandatarissen. Wie zijn ze, zijn ze representatief voor de bevolking of vormen ze eerder een politieke elite, kan in dit profiel een evolutie onderscheiden worden. Concreet werd hiervoor gekeken naar het al dan niet bestaan van verschillen in tijd en regio voor een aantal socio-economische kenmerken zoals geslacht, leeftijd, partijaanhorigheid en beroep (Ackaert, Everaet, Reynaert).

Onderzoek naar het profiel van zowel lokale als nationale politieke mandatarissen neemt een belangrijke plaats in bij de studie van politieke participatie.⁴ Hun, gemiddeld hogere, sociale positie wordt immers gezien als één van de mogelijke achterliggende factoren die bijdragen tot het al dan niet overgaan tot actieve politieke participatie. Naast sociale positie onderscheidt Milbrath⁵ ook nog het blootstaan aan politieke stimuli (contacten met politici, politiek actieve personen in de omgeving, praten met anderen over politiek), de persoonlijke belangstelling (politieke interesse, burgerzin) en de aard van de politieke situatie (aard van het kiesstelsel) als mogelijke achtergronden van politieke participatie. Heunks voegt hier nog persoonlijkheidskenmerken aan toe.⁶

Ons onderzoek vertoont eveneens verwantschap met het elite-onderzoek, waarbij wij de groep van lokale mandatarissen omschrijven als een 'lokale politieke elite'.⁷ Zoals bij het onderzoek naar politieke participatie wordt ook bij elite-onderzoek veel aandacht besteed aan het profiel van de bestudeerde groepen.⁸ In het door ons uitgevoerde onderzoek wordt eveneens het profiel opgemaakt maar worden ook een aantal elementen naar voor gebracht die betrekking hebben op de wijze van recrutering en selectie van deze elite.

Naast het volgen van eerder bewandelde paden slaan wij een enigszins andere weg in. Hiervoor baseren wij ons op het in de literatuur over sociale stratificatie vaak gemaakte onderscheid tussen toegeschreven en verworven statusposities. Immers, Everaet stelde: "In de kleine, gesloten gemeenschappen van voorheen was vooral het feit dat men een bepaalde naam droeg of tot een bepaalde familie behoorde, bepalend voor het verwerven van een zetel in de raad. De toewijzing van de politieke macht gebeurde m.a.w. vooral op basis van de maatschappelijke positie. Daarin juist is nu verandering gekomen omdat de relaties thans gekenmerkt worden door een grotere verzakelijking en anonimiteit. In die omstandig-

4 W.P. SECKER, *Ministers in beeld. De sociale en functionele herkomst van de Nederlandse ministers. (1848-1990)*. Rijksuniversiteit Leiden, december 1991, Doctoraal proefschrift, 400p. E. DAS, Het Belgisch ministerieel carrièrepatroon. Proeve tot internationale vergelijking. *Res Publica*, 1987, 29, 2, pp.207-229.

5 L.W. MILBRATH, *Political participation: how and why do people get involved in politics?* Chicago, 1969, p.10-13.

6 F.J. HEUNKS, *a.w.*, p. 106.

7 Zijnde een groep mensen met gemeenschappelijke kenmerken die in staat is om macht uit te oefenen over anderen. Het betreft hier met name een 'zwakke' definitie van elite omdat daarbij niet voldaan werd aan de voorwaarden, de drie C's (consciousness, coherence en conspiracy, J. H. MEISEL, *The Myth of the Ruling Class: Gaetano Mosca and the 'Elite'*, 1958), waaraan deze opvatting van elite geacht wordt te voldoen. In deze definitie wordt lidmaatschap van elite aanzien als zijnde gelijkgesteld met het bekleden van de hoogste bestuursposities in de lokale samenleving. Zie terzake B. TROMP, *De wetenschap der politiek*. Leiden, 1995, p.176. Ook H. REYNAERT beschouwt in zijn doctoraal proefschrift de lokale mandatarissen als een lokale politieke elite.

8 M. RUSH, *Politics and Society. An Introduction to Political Sociology*. Hertfordshire, 1992, p.65.

heden is het politiek mandaat niet zozeer te beschouwen als een "toegewezen", dan wel als een "verworven" functie, op basis van de bekwaamheid van de betrokkenen en van de werkzaamheid die zij in de plaatselijke samenleving aan de dag leggen."⁹

Concreet zullen we hieronder het bekomen van politieke mandaten vergelijken met de wijze waarop iemand een bepaalde statuspositie inneemt. Net zoals men voor het innemen van een bepaalde statuspositie over zekere kenmerken en eigenschappen dient te beschikken, moet men ook voor het bekomen van een politiek mandaat, als politieke besluitvormingspositie, bepaalde eigenschappen en kenmerken vertonen. Deze analogie is niet absoluut aangezien statusposities zich situeren op een continuüm. Iedereen positioneert zich ergens binnen het sociale stratificatie-systeem. Daartegenover gaat het in het geval van politieke mandaten louter om het al dan niet bekleden van het mandaat. De kenmerken en eigenschappen die ons inziens belangrijk zouden kunnen zijn in de strijd om een politiek mandaat, zoals bv. bekwaamheid, ervaring, bekendheid, geloofwaardigheid, betrouwbaarheid, contactvaardigheid, enz. kunnen op verschillende manieren door de kandidaten bekomen worden. Verschillende variabelen werden dus samengevoegd tot zogenaamde 'kanalen van kenmerk- en eigenschapsverwerving'. Om na te gaan of men de betrokken eigenschappen en kenmerken verworven heeft en/of toegeschreven kreeg, zullen we respectievelijk het verenigingsleven van de respondent en van zijn familie onderzoeken. Daarbij veronderstellen we dat indien de verkozen actief is geweest binnen verenigingen, hij/zij de betrokken eigenschappen en kenmerken zelf heeft verworven. In de hedendaagse democratische samenleving worden mandatarissen veelal verkozen omwille van hun werkzaamheid en integratie in de gemeenschap. Door lidmaatschap en activiteiten in verschillende al dan niet ideologisch georiënteerde verenigingen en organisaties, verwerft men bekendheid in de gemeenschap, ervaring en vertrouwen bij de burgers. In deze context is het belangrijk op te merken dat Milbrath lidmaatschap van verenigingen reeds beschouwt als een indirecte vorm van politieke participatie.¹⁰

Zoals het verenigingsleven werd beschouwd als een indicatie voor het verworven zijn van de voor de lokale electorale overwinning noodzakelijke kenmerken en eigenschappen, zo vormen de politieke activiteiten van de familieleden een aanwijzing voor het toegeschreven karakter van deze kenmerken en eigenschappen. Enkele decennia geleden vormde de familie waartoe men behoorde en de daarmee samengaande sociale positie, een belangrijke factor bij het verwerven van een politiek mandaat. Doordat men behoorde tot de familie van een plaatselijke politicus of notabele had men een competitief electoraal voordeel in de strijd om een mandaat. P. Braud wijst op het selectie- en socialisatie-aspect daarvan: "Fréquemment les hommes politiques reconnaissent avoir porté un intérêt précoce à la politique; et cela notamment grâce au milieu familial. C'est d'abord le cas, un peu particulier, des exemples d'engagement politique dans la parenté immédiate, père ou grand-père, conjoint, etc. L'héritage joue un rôle non négligeable dans l'accès aux premiers mandats importants (maire d'une grand ville, député...), ce qui atteste la capacité des milieux politiques à contrôler directement leur propre recrutement. C'est aussi le cas de ces familles où l'on s'intéresse beaucoup à la politique et l'on en discute fréquemment. Mais ces micro-climats favorables ne se manifestent pas avec la même probabilité dans tous les milieux

9 H. EVERAET, *a.w.*

10 W. MILBRATH, *a.w.*, p. 110.

sociaux.”¹¹ Ook wanneer het gaat om zogenaamde toegeschreven kenmerken en eigenschappen, moet de respondent zich aan de kiezer aanbieden en zal hij daarvoor bepaalde handelingen moeten stellen. De wijze waarop deze kenmerken en eigenschappen bekomen worden, zou evenwel via andere kanalen kunnen verlopen, hoewel dit niet noodzakelijk het geval dient te zijn. Ook zal hij wellicht kunnen volstaan met een minder uitgebreid aantal participatiehandelingen of moet er minder in worden geïnvesteerd.

Op basis van voorgaande theoretische beschouwing werd getracht te achterhalen welke 'kanalen' van belang zijn voor het in contact komen met de lokale politiek. Concreet werd nagegaan welke de clusters zijn van politiek relevante handelingen en familiale gegevens die (in)direct en (on)bewust kunnen leiden naar de verkiezing als lokale mandataris. Het gaat hierbij dus geenszins om absolute categorieën. Duidelijk is dat personen, waarvoor vooral de politieke activiteiten van familieleden van belang zijn geweest voor het in contact komen met de lokale politiek, ook zelf actief kunnen zijn in het verenigingsleven en omgekeerd. Anders gesteld gaat het hier om 'kanalen' die moeten gevolgd worden om op zijn minst in aanmerking te komen voor selectie. Daarbij geldt een dubbel selectieproces: de lijstopstelling waarover voornamelijk door de partijtop wordt beslist en de onderwerping aan het oordeel van het electoraat. Duidelijk weze dat onderstaande studie de 'kanalen' tracht te onderzoeken die een kandidaat tot aan de rand van de input-zijde van dit selectieproces brengt.

Bij dit alles kan de vraag gesteld worden of het belang van één van beide kanalen verschilt naar gelang de grootte van de gemeente of stad. In kleine gemeenten met grotere herkenbaarheid, ons-kent-ons, zou bv. de invloed van het behoren tot een bepaalde familie kunnen vergroten. Wellicht zou verwacht kunnen worden dat, in het licht van de democratisering, ook het relatieve aandeel van de familie in het verzamelen van de vereiste kenmerken en eigenschappen, zal afnemen ten voordele van de individuele zelfwerkzaamheid. Deze evolutie zal zich wellicht op verschillende wijze voltrekken naar gelang de grootte van de gemeente.

Een belangrijk probleem bij het opzetten en interpreteren van dit onderzoek bestaat erin dat het precieze tijdstip van 'het in contact komen met de lokale politiek' bijzonder moeilijk te bepalen valt. Het gaat immers om een proces waarvan het beginpunt onduidelijk is en niet om een te onderscheiden specifiek ogenblik. Zowel personen die in de lokale politiek gekomen zijn doordat ze één of ander politiek actief familielid hebben, als personen die hun positie in de politiek verwierven op basis van hun bekendheid in de gemeenschap via verenigingen, zijn gedurende hun leven onderhevig aan politieke socialisatie. Dit proces van socialisatie en participatie, heeft zich langs verschillende fasen en kanalen ontwikkeld. Wanneer een familielid politiek actief is, is de kans groter dat men reeds op jeugdige leeftijd vertrouwd raakt met het politieke proces. De politieke socialisatie en de daarmee gepaard gaande ontwikkeling van een politiek bewustzijn zijn mogelijk meer uitgesproken. Personen die hun positie in de politiek verwerven op basis van hun bekendheid in de gemeenschap zullen een andere vorm van politieke socialisatie ondergaan. In contact komen met de politiek en in het bijzonder met de lokale politiek moet gezien worden als een proces, een evolutie. Natuurlijk kunnen gevallen aangehaald worden waar personen enkele dagen voor de lijstopstelling, bv. omwille van een welbepaalde combinatie van

11 Ph. BRAUD, *a.w.*, pp.422-423.

geslacht en woonplaats, gecontacteerd worden om zich verkiesbaar te stellen. In dergelijke gevallen lijkt het in contact komen met de lokale politiek weinig op een proces of evolutie. Toch zal ook in dergelijke gevallen één van de hier besproken kanalen, onbewust wellicht, een invloed hebben uitgeoefend op de vragende partij. Niemand wordt immers volledig ad random voor een politiek mandaat gerecrueteerd.

Terwijl men doorgaans enkel de kenmerken van mandatarissen onderzoekt op en na het ogenblik van de stembusslag, hebben wij in ons onderzoek ook vragen gesteld over de periode voor zij voor het eerst op een politieke lijst stonden. Voorts werd voor deze periode niet enkel het profiel van de respondenten opge maakt. Wij hebben immers ook de politieke en politiek relevante 'uiterlijk waarneembare activiteiten' van de respondent en diens familie onderzocht. De bedoeling was 'kanalen' te reconstrueren waarlangs de respondenten in contact zijn gekomen met de lokale politiek.

I. Data en methode

Om na te gaan wat de invloed is van de beide hierboven beschreven kanalen bij het verwerven van een politiek mandaat door de lokale mandatarissen verkozen tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1994, werd in de loop van het academiejaar 1995-1996 een enquête afgenomen in 80 Vlaamse gemeenten. Gezien er over de kanalen waarlangs men in contact kan komen met de politiek in het algemeen en de lokale politiek in het bijzonder tot nu toe weinig empirisch onderzoek gedaan werd, waren we voor het opstellen van de enquête afhankelijk van de eigen inzichten en verwachtingen.

Een belangrijk probleem was, zoals gesteld, het bepalen van het moment waarop men voor het eerst in contact kwam met de lokale politiek. Zoals aangehaald gaat het hier immers om een proces waarvan het beginpunt moeilijk te bepalen valt. Het enige objectief waarneembaar moment in dit hele proces is het moment waarop het in contact komen afgesloten werd en men effectief op een lijst fungeert. De periode waarop de vragen van toepassing zijn werd dus omschreven als 'de periode vooraleer de respondent voor het eerst op een politieke lijst voorkwam'. Dit betekende evenwel dat de referentieperiode door elke respondent anders afgebakend kon worden, en dus ook het proces dat leidde tot de verkiesbaarheidsstelling. Vooral in de periode kort voor de kandidaatstelling kan dit problemen opleveren. Immers, was een welbepaalde functie binnen een organisatie een kanaal waarlangs de respondent als het ware onbewust naar het eigenlijke politieke niveau doorstootte of maakte het deel uit van een bewuste campagne?

Om de betrouwbaarheid van de antwoorden te verhogen werd besloten deze enquêtes persoonlijk te laten afnemen in het kader van een oefening voor de studenten van de 2de kandidatuur politieke wetenschappen van de RUG. Opdat een representatieve steekproef van 7202 raadsleden bekomen zou worden, dienden ten minste een 720-tal leden van de groep van huidige gemeenteraadsleden, schepenen en burgemeesters te worden ondervraagd. De respondenten werden geselecteerd aan de hand van een tweetrapssteekproef.¹² Door dit groot aantal ver-

12 In eerste instantie werden in Antwerpen 19, in Brabant 18, in Limburg 12, in Oost-Vlaanderen 18 en in West-Vlaanderen 17 gemeenten bepaald. Per stad of gemeente werden de burgemeester, en op basis van toevalstrekking 2 schepenen en 7 raadsleden weerhouden.

eiste respondenten en tengevolge van de beperktheid van middelen waarover we voor dit onderzoek beschikten, konden geen enquêtes worden afgenomen van de niet-verkozen kandidaten of de niet-kandidaten, m.a.w. de totale bevolking. Hierdoor zou immers de groep verkozenen waarover wij uitspraken wensen te doen te klein zijn om tot significante uitspraken te komen. Daardoor kunnen geen vergelijkingen gemaakt worden naar deze groepen toe. Het gebrek aan gegevens over het gemiddeld verenigingsleven of de politieke activiteit van familieleden van de totale bevolking laat ons niet toe de scores op de onderscheiden variabelen van de respondenten af te wegen.

Gezien de raadsleden alvorens hun selectie gesorteerd werden per partij, werd aangenomen dat de toevalstrekking ervoor zou zorgen dat de gekozen respondenten representatief zouden zijn voor de verdeling over de partijen. Indien een raadslid omwille van interne gebeurtenissen vervangen was, werd het de studenten toegestaan de vervanger te ondervragen. Wanneer iemand weigerde mee te werken werd door ons op basis van toeval een vervanger geselecteerd. Uiteindelijk werden 797 personen ondervraagd waarvan 92% oorspronkelijk opgegeven personen, 3,1% vervangers omwille van interne oorzaken en 4,9% vervangers voor personen die niet wilden meewerken. Wat betreft de verdeling van de respondenten over de verschillende politieke partijen vormde de enquête een behoorlijke weerspiegeling van de situatie voor Vlaanderen in zijn geheel. 35,9% van de ondervraagde raadsleden werd verkozen op een CVP-lijst tegen 35,5% in Vlaanderen. (*Gemeentelijk zakboekje 1996*, gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1994). Terwijl de VLD enigszins ondervertegenwoordigd was (13,8% in de enquête tegen 15,9% voor Vlaanderen), was de SP lichtjes oververtegenwoordigd (14,6% tegen 13,9%). Ook de VU en AGALEV waren oververtegenwoordigd met respectievelijk 2,3% tegen 1,5%, en 3,5% tegen 2,8%. Het Vlaams Blok en ook de lokale partijen waren zeer representatief aanwezig, nl. 2,8% tegen 2,7% en 27,1% tegen 27,6%.

In Tabel I wordt de verdeling weergegeven van het jaar waarop de respondent voor het eerst op een politieke lijst stond. Het merendeel van de door ons geselecteerde raadsleden kwam pas in 1970 of later op een politieke lijst. Uit de periode daarvoor kwamen slechts 4,7% van de respondenten.

II. Profiel van de huidige lokale verkozenen op het moment dat ze voor het eerst op een politieke lijst stonden

Het socio-economische profiel wordt gezien als een belangrijk verklarend element voor het al dan niet actief deelnemen aan het politiek leven. Wat betreft de geslachtsverdeling zien we dat 20,5% van de door ons ondervraagde respondenten vrouwen zijn.¹³ Betreffende de leeftijd weze opgemerkt dat de gemiddelde leeftijd van de verkozenen bij het afnemen van de enquête 48 jaar was, terwijl de gemiddelde leeftijd van de respondenten op het ogenblik dat ze voor het eerst op een lijst stonden 35 jaar was.

Uit onderzoek blijkt dat politiek actieve burgers doorgaans een hoger opleidingsniveau hebben dan de gemiddelde burger. Van de door ons ondervraagde gemeenteraadsleden heeft iets meer dan de helft (53,3%) hoger onderwijs ge-

¹³ ACKAERT stelde vast dat in er Vlaanderen in 1994 20,2% vrouwelijke raadsleden zijn. J. ACKAERT, *De gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1994. Res Publica*, Politiek Jaarboek 1994, 1995, 37, 3-4, p.386.

TABEL I

Jaar waarin de respondent voor het eerst op een politieke lijst voorkwam(*)

Jaar	% respondenten dat in het betreffende jaar voor het eerst op een politieke lijst voorkwam
1946	0,1
1952	0,5
1958	1,0
1964	3,1
1970	12,3
1976	13,1
1982	18,3
1988	26,6
1994	24,9

(*) Tenzij expliciet anders vermeld werden de percentages voor alle tabellen berekend op het werkelijke aantal waarnemingen m.n. het totale aantal waarnemingen dat overbleef nadat de missing values werden afgetrokken.

volgd (21,7% universitair en 31,6% niet-universitair). Slechts 4,4% heeft enkel een diploma van de lagere school op zak. Om na te gaan in welke mate deze cijfers afwijken van de situatie van de gewone burger werden ze vergeleken met de resultaten van een in 1991 in Vlaanderen uitgevoerde enquête.¹⁴ Daaruit bleek dat 20% van de Vlamingen niet meer dan lager onderwijs gevolgd heeft. Het aantal hoger geschoolden onder de totale bevolking is 22,2% (16,4% volgde niet-universitair hoger onderwijs en 5,8% universitair onderwijs). In vergelijking met de totale bevolking is het opleidingsniveau van de verkozenen dus beduidend hoger. Dit bevestigt de stelling dat politieke participatie en het uitoefenen van een politiek mandaat in het bijzonder, een zaak van hoger opgeleiden is.

Ondanks hun gemiddeld hogere opleiding zijn het niet de beroepen met het meeste prestige die, op het moment dat de respondenten voor het eerst op een politieke lijst staan, onder de verkozenen het vaakst voorkomen. Het grootste aantal toekomstige lokale verkozenen zijn te vinden onder de bedienden die in de privé sector tewerkgesteld zijn (20,1%), gevolgd door de bedienden die voor de overheid werken (14,2%) en de leerkrachten (12,7%). Zelfstandigen, vrije beroepen en kaderleden uit de privé zijn behoorlijk aanwezig (10,4%, 8,3% en 6,9%), kaderleden uit de overheid daarentegen doen het al heel wat minder goed (3,1%). Het aantal arbeiders situeert zich met 7,9% tussen de vrije beroepen en de kaderleden uit de privé. Opmerkelijk is het relatief groot aantal landbouwers (6,5%). Gezien het gaat over de verdeling op het moment dat men voor het eerst op een politieke lijst kwam, moet bij het bestuderen van deze cijfers rekening gehouden worden met de toenmalige leeftijd van de respondenten. Het bleek hier immers te gaan om een groep relatief jonge mensen die veelal nog aan het begin van hun carrière stonden.

¹⁴ A. CARTON, M. SWYNGEDOUW, J. BILLIET, e.a., *Source Book of the Voters' Study in Connection with the 1991 General Election*. ISPO, KULeuven, 1993, 281p.

TABEL II

Verdeling van de beroepen (*) op het moment dat men voor het eerst op een lijst voorkwam en de actuele situatie.

<i>Beroep</i>	<i>Beroep op het moment dat men voor het eerst op een lokale lijst stond</i> %	<i>Huidige beroep</i> %
Bediende - privé	20,1	14,1
Bediende - overheid	14,2	12,5
Leerkracht	12,7	9,0
Zelfstandige (ander dan vrij beroep)	10,4	10,7
Vrij beroep	8,3	8,7
Arbeider	7,9	4,5
Kaderlid - privé	6,9	7,2
Landbouwer	6,5	5,3
Huisvrouw - huisman	3,1	4,6
Kaderlid - overheid	3,1	4,3
Student	2,0	0,4
Ander	1,5	4,0
Werkzoekende	1,5	1,0
Gepensioneerde	1,3	12,9
Missing	0,5	1,0

* Percentages berekend op het totale aantal waarnemingen (N=797)

We zijn er ons van bewust dat onze indeling volgens 'beroep' voor kritiek vatbaar is. Zo is bv. de categorie gepensioneerde in wezen een leeftijds categorie en geen beroeps categorie.

Vergelijken ¹⁵ we de huidige situatie van onze respondenten met deze op het ogenblik dat ze voor het eerst op een lijst stonden, dan blijkt de groep kaderleden evenwel slechts zeer lichtjes gegroeid. Zoals te verwachten viel bleek vooral de groep gepensioneerden aanzienlijk groter (12,9% t.o.v. 1,3%), in hoofdzaak ten nadele van de bedienden, leerkrachten, arbeiders en landbouwers. Bekijkt men de huidige verdeling van de gemeenteraadsleden naar beroep dan blijkt dat, in vergelijking met het moment waarop de respondenten voor het eerst op een politieke lijst stonden, de bedienden en leerkrachten nog steeds beter vertegenwoordigd zijn dan de meer prestigieuze vrije beroepen en kaderleden. Betreffende de inkomensverdeling beschikten we enkel over de gegevens van de hui-

¹⁵ Teneinde verwarring te vermijden over de evolutie van beroepen, die zou voortvloeien uit de indruk dat onze onderzoeksresultaten tegenovergesteld zouden zijn met die uit andere, weze opgemerkt dat het hier gaat om een vergelijking binnen éénzelfde groep respondenten over de tijd heen. Deze evolutie kan niet gelijkgesteld worden met deze van de verschuivingen over langere termijn van verschillende groepen verkozenen.

dige situatie waardoor vergelijken met het moment waarop ze voor het eerst op een lijst stonden niet mogelijk was (zie tabel III).

TABEL III

Huidig maandelijks netto-gezinsinkomen van de gemeenteraadsleden.

<i>Huidig maandelijks netto-gezinsinkomen</i>	<i>Burge-meesters</i> (N=77) %	<i>Schepenen</i> (N=159) %	<i>Raadsleden</i> (N=556) %	<i>Totaal</i> (N=797) %
< 34.999	2,6	1,8	3,5	3,0
35.000 - 64.999	7,7	12,5	23,0	19,3
65.000 - 94.999	18,0	19,0	26,1	23,7
95.000 - 124.999	14,0	23,6	23,8	22,8
125.000 <	39,8	31,0	14,0	19,9
Missing	18,0	12,4	9,9	11,2

* Percentages berekend op het totale aantal waarnemingen.

Onmiddellijk valt op dat de inkomensverdeling een duidelijke vertekening naar boven vertoont. De groep lage inkomens (< 34.999) is in vergelijking met de andere categorieën te verwaarlozen, terwijl de gemiddeld hoge (95.000-124.999) en hoge (125.000 <) samen meer dan 40% van de respondenten omvatten. Omdat we vermoeden dat deze vertekening in hoofdzaak te wijten zou zijn aan de schepenen en burgemeesters werd de inkomensverdeling opgesplitst naar mandaat. Uit deze gegevens blijkt duidelijk dat het inderdaad vooral de schepenen en burgemeesters zijn die meer dan gemiddeld verdienen. De verdeling over de inkomenscategorieën bij de gewone gemeenteraadsleden lijkt beter aan te sluiten bij een normale verdeling. Gezien de respondenten op het moment dat ze voor het eerst op een lokale lijst kwamen, op een paar uitzonderingen na, tot gewoon raadslid verkozen werden kan men vermoeden dat de inkomensverdeling van de respondenten op het moment dat ze voor het eerst op een politieke lijst kwamen min of meer de verdeling in de bevolking weerspiegelt met toch nog een zeer lichte vertekening naar boven.

Uitgaande van deze gegevens zou het socio-economische profiel van de toekomstige gemeenteraadsleden als volgt samengevat kunnen worden. De meerderheid zijn mannen met een gemiddelde leeftijd van 35. Hun opleiding is duidelijk hoger in vergelijking met de rest van de bevolking, wat zich echter niet weerspiegelt in meer prestigieuze beroepen. Qua beroep vindt men vooral bedienden, leerkrachten en zelfstandigen. Het gemiddelde netto-gezinsinkomen van de gewone gemeenteraadsleden weerspiegelt, zij het met een lichte vertekening naar boven, dat van de bevolking.

III. Onderzoekresultaten

Vooraleer beide kanalen van dichtbij worden geanalyseerd, willen wij onderzoeken of er respondenten waren die louter op basis van zelfwerkzaamheid of louter op basis van hun familiale achtergrond in contact kwamen met de lokale

politiek. M.a.w. gaat het hier om absolute categorieën ((1,0) en (0,1)) of hebben de respondenten daarentegen beide kanalen doorlopen om in contact te komen met lokale politiek. Theoretisch zijn vier mogelijkheden denkbaar: (toegeschreven 1, verworven 0); (toegeschreven 0, verworven 0); (toegeschreven 1, verworven 1) en (toegeschreven 0 en verworven 1). De optie 'verworven' werd geoperationaliseerd in termen van het partij-lidmaatschap, het politiek actief zijn en het uitoefenen van een functie in een 'politiek georiënteerde' organisatie of vereniging door de respondent zelf. De 'toegeschreven' aard van de kenmerken en eigenschappen die van belang kunnen zijn voor het bekomen van een politiek mandaat werd geoperationaliseerd als het lidmaatschap van een partij, het politiek actief zijn en het uitoefenen van een functie in een 'politiek georiënteerde' organisatie of vereniging door één of meerdere familieleden.

TABEL IV

Totale verdeling van de respondenten over de verschillende combinaties van kanalen.

Combinatie			% van alle respondenten
Respondent lid van een politieke partij	Familieelid lid van een politieke partij	(1,1)	49,0
Respondent lid van een politieke partij	Familieelid geen lid van een politieke partij	(1,0)	15,2
Respondent geen lid van een politieke partij	Familieelid lid van een politieke partij	(0,1)	19,1
Respondent geen lid van een politieke partij	Familieelid geen lid van een politieke partij	(0,0)	16,7
Respondent politiek actief	Familieelid politiek actief	(1,1)	64,5
Respondent politiek actief	Familieelid niet politiek actief	(1,0)	32,5
Respondent niet politiek actief	Familieelid politiek actief	(0,1)	1,5
Respondent niet politiek actief	Familieelid niet politiek actief	(0,0)	1,4
Respondent functie in politieke ver./org.	Familieelid functie in politieke ver./org.	(1,1)	57,1
Respondent functie in politieke ver./org.	Familieelid geen functie in politieke ver./org.	(1,0)	27,1
Respondent geen functie in politieke ver./org.	Familieelid functie in politieke ver./org.	(0,1)	7,8
Respondent geen functie in politieke ver./org.	Familieelid geen functie in politieke ver./org.	(0,0)	8,0

* Lidmaatschap van een partij: $\chi^2=43.53$, $df=1$, $p=.000$

Politieke actief: $\chi^2=2.04$, $df=1$, $p=.153$

Functie in 'politiek georiënteerde' organisatie of vereniging: $\chi^2=15.34$, $df=1$, $p=.000$

Uit bovenstaande tabel blijkt duidelijk dat voor de drie wijzen van operationaliseren de combinatie waarbij beide kanalen van invloed zijn (1,1) het vaakst voorkomt. Hierbij dient evenwel opgemerkt te worden dat de verdeling naar politieke activiteiten niet significant is. In minstens de helft van de gevallen blijken dus beide kanalen een rol te spelen bij het in contact komen met lokale politiek. M.b.t. het lidmaatschap zijn de andere drie combinaties ongeveer gelijk verdeeld en kan dus verder weinig afgeleid worden over het relatieve belang van beide kanalen. Voor de politieke activiteit en het uitoefenen van een functie in een politieke vereniging of organisatie daarentegen, zijn opmerkelijke verschillen waar te nemen. De combinaties waarin de respondent niet actief is, respectievelijk geen

functies heeft zijn eerder beperkt. M.a.w., de combinatie waarin de respondent uitsluitend de familiekaart wil trekken (0,1) en waarin noch hijzelf noch zijn familie politiek actief zijn of een functie uitoefende (0,0), zijn steeds de minst voorkomende. Dit zou erop kunnen wijzen dat de actieve zelfwerkzaamheid van de respondent van meer betekenis is voor het in contact komen met de lokale politiek dan de politieke activiteiten van zijn familie.

IV. Het kanaal 'verenigingsleven'

Om verkozen te worden, het uiteindelijke doel van iedereen die zich verkiesbaar stelt, is het belangrijk dat men voldoende bekendheid geniet bij het kiespubliek. Eén mogelijke manier om zich in een lokale gemeenschap te integreren, is de deelname aan het verenigingsleven. Deze verenigingen kunnen volgens verschillende criteria en principes in categorieën worden opgedeeld. Hoewel t.o.v. elke daaruit voortvloeiende indeling opmerkingen kunnen worden gemaakt, hebben wij geopteerd voor een instrumentele indeling die de bespreking van de onderzoeksresultaten moet vereenvoudigen. In onze enquête werden achtereenvolgens de partij, de jongerenafdeling van de partij, de vakbond, de mutualiteit, de adviesraden, de ideologisch en de niet-ideologisch georiënteerde verenigingen behandeld. Op de laatste twee categorieën werd grondiger ingegaan in twee aparte paragrafen. Voorts wordt het lidmaatschap van elk van deze verenigingen opgesplitst naar het al dan niet lid zijn van een politieke partij in de periode voor men voor het eerst op een lijst stond en wordt aandacht besteed aan de betekenis van de grootte van de gemeente.

A. *Lidmaatschap, activiteit en functies in de verschillende verenigingen*

In tabel V wordt het lidmaatschap, de activiteit en het al dan niet een functie uitoefenen in de verschillende organisaties weergegeven. Met 'activiteit' wordt bedoeld de werkzaamheden die het louter lidmaatschap overstijgen maar die niet in een formele 'functie' vorm krijgen. 64,2% van de respondenten was in de periode voor ze voor het eerst op een politieke lijst stonden lid van een politieke partij. Dit betekent anderzijds dat 35,8% op een lijst werd opgenomen zonder daarvoor lid te zijn geweest van een partij. Men zou kunnen vermoeden dat diegenen die geen lid waren van een politieke partij voor ze zich verkiesbaar stelden, voor het eerst op een lokale lijst opkwamen en dat bij deze laatste geen lidmaatschap was voorzien. 47% van diegenen die in de periode voor ze voor het eerst bij de gemeenteraadsverkiezingen opkwamen geen lid waren van een politieke partij, kandideerden inderdaad voor het eerst op de lijst van een lokale partij. In totaal stelde bijna één vijfde van alle ondervraagde raadsleden zich voor het eerst verkiesbaar voor een partij met nationaal nummer zonder er in de periode voordien lid van te zijn geweest. Dienaangaande zou men kunnen vermoeden dat er in de 'wetstraat' andere normen gelden, bv. i.v.m. bewezen partijtrouw, voor het zich verkiesbaar stellen dan in de 'dorpsstraat'.¹⁶

Wat betreft de activiteiten in een partij bleek op het totaal van alle respondenten 54,6% actief te zijn geweest in een partij terwijl 37,6% ooit een functie heeft uitgeoefend in een partij. Bijna één derde van de toekomstige mandatarissen blijkt

¹⁶ Ook J. BUELENS en K. DESCHOUWER wezen in '*De dorpsstraat is de Wetstraat niet*' op verschillen in de lokale en nationale politieke systemen. (Brussel, VUBPRESS, 1996, 127p.)

in de periode voor ze voor het eerst op een lokale lijst kwamen lid te zijn geweest van de jongerenafdeling van een partij. Bovendien heeft 18,6% van alle respondenten in een jongerenafdeling van een partij een functie uitgeoefend. Vooral de cijfers betreffende het lidmaatschap van jongerenafdelingen van een partij suggereren dat voor een groot aantal van onze respondenten de belangstelling voor de politiek zich reeds op vroege leeftijd bewust uitte.

TABEL V

Politieke activiteiten van de respondenten in de periode voor ze voor het eerst op een politieke lijst stonden.

<i>Aard van de politieke activiteit</i>	<i>Alle respondenten</i> %	<i>Respondenten lid politieke partij</i> %	<i>Respondenten geen lid politieke partij</i> %
Lid van de volgende organisaties of verenigingen			
Partij	64,2	100,0	
Jongerenafdeling van een partij	30,9	44,3	6,8
Vakbond	47,5	53,5	36,7
Adviesraad	24,1	27,7	17,4
Ideologisch georiënteerde vereniging	57,1	62,6	47,2
Niet-ideologische georiënteerde vereniging	64,9	64,7	65,2
Actief binnen de volgende organisaties of verenigingen			
Partij	54,6	71,7	23,7
Vakbond	18,5	22,2	11,8
Mutualiteit	9,7	12,1	5,3
Functie binnen de volgende organisaties of verenigingen			
Partij	37,3	54,8	5,4
Jongerenafdeling van een partij	18,6	27,5	2,5
Vakbond	14,3	16,9	9,6
Mutualiteit	7,7	9,4	4,6
Adviesraad	19,0	21,4	14,7
Ideologisch georiënteerde vereniging	38,0	41,3	31,9
Niet-ideologisch georiënteerde vereniging	45,3	44,5	46,6

* Gezien de gegevens uit de verschillende rijen het resultaat zijn van antwoorden op verschillende vragen is ook het aantal missing values voor elk cijfer verschillend. Bovendien werden bij de opsplitsing naar al dan niet lid zijn voor elke vraag ook de missing values m.b.t. lid zijn toegevoegd. Het totaal aantal overschreed evenwel nooit de 9 waarnemingen.

** De verschillen naar partijlidmaatschap zijn allen minstens significant op het.01 niveau behalve voor functie in een adviesraad ($p=.02$). De verschillen voor niet-ideologisch georiënteerde verenigingen zijn niet significant.

Nog meer dan van de jongerenafdeling van een partij blijken toekomstige mandatarissen lid te zijn geweest van een vakbond. Bijna de helft (47,5%) was in de periode voor ze voor het eerst op een lokale lijst kandideerden lid van een vak-

bond, 18,5% was actief bezig in het vakbondswezen en 14,3% vervulde er één of andere functie. Op basis van het profiel van onze respondenten lijkt het hier om een relatief groot aantal leden te gaan. Een verklaring voor het hoge vakbondslidmaatschap die in de literatuur wordt naar voor geschoven bestaat erin dat de vakbonden o.a. fungeren als uitbetalingsinstelling voor de werkloosheidsuitkering. Dit wordt gerelativeerd door het kleine aantal werklozen in onze populatie (1,5% op het moment dat ze voor het eerst op een lijst stonden). Uit de analyse van het profiel zou een lagere dan gemiddelde syndicalisatiegraad verwacht kunnen worden. Welke respondenten vanuit ideologische dan wel opportunistische overwegingen lid worden van een vakbond valt moeilijk uit te maken.

In de mutualiteiten zijn heel wat minder toekomstige raadsleden te vinden. Er van uit gaande dat in principe iedereen lid is van een mutualiteit, vonden we dat slechts 9,7% van de respondenten in deze instellingen ¹⁷ actief waren en 7,7% er een functie in uitoefenden.

Ondanks hun relatief recente bestaan waren één vierde van de door ons ondervraagde mandatarissen in de periode voor ze op een politieke lijst stonden lid van een adviesraad en oefende 19% er een functie in uit. Men merke op dat meer respondenten een functie in een adviesraad uitoefenden dan in de jongerenafdeling van een partij, een vakbond of een mutualiteit. Dit zou verklaard kunnen worden doordat adviesraden wellicht direct op het lokale politieke beleid betrekking hebben. Door de aard van die taak kunnen de leden van de adviesraden, vooraleer ze in de gemeenteraad komen, al hun sporen verdienen bij het vertegenwoordigen van een vereniging, organisatie of instelling in de adviesraad.

Ondanks de onmogelijkheid om te vergelijken met cijfers over soortgelijke activiteiten bij niet-mandatarissen, blijken de toekomstige gemeenteraadsleden in de periode voor ze voor het eerst op een lokale lijst stonden vrij actief te zijn geweest in partij, vakbond en mutualiteit. Vooral het relatief groot aantal functies dat werd uitgeoefend blijkt hiervoor indicatief. Toekomstige mandatarissen blijken in de periode voor ze voor het eerst op een politieke lijst fungeerden reeds behoorlijk werkzaam in de hier besproken instellingen. Dit zou erop kunnen wijzen dat alleszins een aantal van hen hun plaats in de lokale politiek verwierven door hun band met aan politiek verwante instellingen. Het is echter mogelijk dat het hier vooral gaat om personen bij wie er in de familie eveneens dergelijke politiek gedreven personen aanwezig waren.

Wat betreft lidmaatschap en functies in ideologische en niet-ideologische verenigingen in het algemeen liggen ook hier de cijfers relatief hoog. Terwijl 57,1% van de respondenten lid was van minstens één ideologisch georiënteerde vereniging en 64,9% van minstens één niet-ideologisch georiënteerde, oefende 38% een functie uit in een ideologisch georiënteerde vereniging en 45,3% in een niet-ideologische. Op laatstgenoemde verenigingen zal later meer in detail worden ingegaan.

Een onderdeel van de politieke activiteiten van de respondent in de periode voor hij voor het eerst op een politieke lijst stond, waarop in de bovenstaande tabel niet werd ingegaan, zijn de politieke mandaten die hij reeds vervuld heeft. In totaal oefende 3,9% van de door ons ondervraagde respondenten in de periode voor ze op een politieke lijst kwamen een politiek mandaat uit. Het betreft

---

17 Hierna wordt 'instelling' in de sociologische betekenis van het woord gebruikt.

TABEL VI

Lidmaatschap van politieke partijen in de periode voor men voor het eerst op een politieke lijst stond ngl. de grootte van de gemeente.

Lidpolitieke partij	% lid van een partij per grootte van de gemeente				
	< 4.999	5.000-11.999	12.000-19.999	20.000-49.999	50.000 <
Ja	(18) 36,0%	(141) 53,0%	(118) 69,8%	(197) 75,2%	(38) 79,2%
Nee	(32) 64,0%	(125) 47,0%	(51) 30,2%	(65) 24,8%	(10) 20,8%
Totaal	(50) 100%	(266) 100%	(169) 100%	(262) 100%	(48) 100%

* Chi = 52,70, df=4, p

hier 16 OCMW-raadsleden en 2 OCMW-voorzitters, 3 provincieraadsleden, 1 bestendige afgevaardigde en 1 parlamentslid.

B. Lidmaatschap van een partij als onderscheidende variabale

Uit de opsplitsing naar al dan niet lid zijn van een politieke partij in de periode voor men voor het eerst op een politieke lijst stond, bleek uit tabel V dat respondenten die geen lid geweest waren van een partij nog behoorlijk vertegenwoordigd waren in andere politieke instellingen. Zoals te verwachten, waren van de niet-partijleden weinigen lid van de jongerenafdeling van een partij en oefenden er nog minder een functie in uit. Heel wat toekomstige mandatarissen die in de periode voor ze voor het eerst op een politieke lijst stonden geen lid waren van een politieke partij, waren wel lid van een vakbond (36,7%), een adviesraad (17,4%) of een ideologisch georiënteerde vereniging (47,2%). Opmerkelijk was dat 14,7% een functie had in een adviesraad. Het meest opvallende echter aan de opsplitsing naar het al dan niet lid zijn van een politieke partij in de periode voor men voor het eerst op een politieke lijst stond, is dat zij die wel lid waren van een partij ook significant¹⁸ meer lid waren, meer actief waren en meer een functie uitoefenden in andere instellingen dan zij die geen lid waren. Voor de niet-ideologisch georiënteerde verenigingen konden deze verschillen echter niet teruggevonden worden. Dit betekent dat het lidmaatschap van een politieke partij in de periode voor men voor het eerst op een politieke lijst stond een indicatie vormt van een algemeen grotere belangstelling voor en verbondenheid met het politieke gebeuren.

C. Betekenis van de grootte van de gemeente

De door ons ondervraagde mandatarissen bleken in de periode voor ze voor het eerst op een politieke lijst stonden reeds behoorlijk actief in een partij (incl. jongerenafdeling), vakbond, mutualiteit, IGV (ideologisch georiënteerde vereniging) en NIGV (niet-ideologisch georiënteerde vereniging). In de inleiding vermeldden we al dat hierin verschillen zouden kunnen bestaan naargelang het gaat

¹⁸ Chi² was voor alle verschillen ten minste significant op 0.01 niveau behalve voor de verschillen m.b.t. functies in adviesraden (p=0.02).

TABEL VII

Lidmaatschap en functies in ideologisch georiënteerde verenigingen andere dan partij, vakbond en mutualiteit.

<i>Aard van de vereniging (meerdere verenigingen per respondent mogelijk)</i>	<i>% respondenten dat ten minste van één van de volgende verenigingen lid was</i>	<i>% respondenten die een functie uitoefende van de respondenten die lid waren van betreffende vereniging</i>
Culturele verenigingen	19,0	32,5 (N=151)
Werknemersvereniging	13,7	59,6 (N=109)
Jeugdverenigingen	12,1	71,9 (N=96)
Boerenverenigingen	11,4	56,0 (N=91)
Geëngageerde verenigingen	10,1	51,3 (N=80)
Andere	6,3	70,0 (N=50)
Middenstands-, handels-, zelfstandigenverenigingen	5,8	58,7 (N=46)
Vrouwenverenigingen	2,3	72,2 (N=18)
Studentenverenigingen	2,1	76,5 (N=17)
Muziekverenigingen	2,0	50,0 (N=16)

* Verenigingen werden in de tabel opgenomen zolang meer dan 1% van de repondenten er lid van was.

** Wanneer een respondent van meer dan 1 van een bepaald type vereniging lid was (bv. van ACW en van KAV), werd hij slechts 1 maal tot dat type vereniging gerekend.

om kleine, middelgrote of grote gemeenten. Om dit na te gaan werden de activiteiten van de respondenten opgesplitst naar grootte van de gemeente. Specifiek aangaande het lidmaatschap van politieke partijen worden de verschillen weergegeven in tabel VI.

Uit ons onderzoek bleek dat er m.b.t. het lidmaatschap, het actief zijn en het uitoefenen van een functie in een partij en de jongerenafdeling van een partij en m.b.t. het lidmaatschap en de activiteit in een vakbond en m.b.t. het lidmaatschap van ideologisch georiënteerde verenigingen, significante verschillen te vinden waren ngl. de grootte van de gemeenten. In grote gemeenten bleken significant meer toekomstige mandatarissen actief te zijn in de hier vermelde organisaties en verenigingen dan in de kleine gemeenten. Dit kan gezien worden in het licht van de veel sterkere sociale controle die in kleine gemeenten heerst. In grote gemeenten daarentegen kent het kiespubliek veel minder de politieke intenties en verdiensten van de kandidaten. Gezien deze grotere anonimiteit is het noodzakelijker om zich naar de kiezers toe te profileren.

D. *Types ideologisch en niet-ideologisch georiënteerde verenigingen*

In de enquête werd gevraagd naar de aard van de ideologisch en niet-ideologisch georiënteerde verenigingen waarvan men lid was. De resultaten hiervan zijn terug te vinden in tabel VII en VIII. Het type ideologisch georiënteerde vereniging met het grootste aantal respondenten als lid waren de culturele verenigingen (bv. het Willemsfonds). Daarna volgden de werknemers- (bv. het ACW), jeugd-,

TABEL VIII

Lidmaatschap en functies in niet-ideologisch georiënteerde verenigingen.

<i>Aard van de vereniging (meerdere verenigingen per respondent mogelijk)</i>	<i>% respondenten dat ten minste van één van de volgende verenigingen lid was</i>	<i>% respondenten dat een functie uitoefende van de respondenten die lid waren van betreffende vereniging</i>
Sportverenigingen	34,5	62,0 (N=274)
Hobbyclubs	17,3	54,7 (N=137)
Comités	10,2	81,5 (N=81)
Muziekverenigingen	9,1	55,6 (N=72)
Andere	7,7	67,2 (N=61)
Geëngageerde verenigingen	7,2	77,2 (N=57)
Jeugdverenigingen	4,5	86,1 (N=36)
Culturele verenigingen	1,9	73,3 (N=15)
Beroepsverenigingen	1,8	64,3 (N=14)
Studentenverenigingen	1,3	80,0 (N=10)

* Verenigingen werden in de tabel opgenomen zolang meer dan 1% van de repondenten er lid van was.

** Wanneer een respondent van meer dan 1 van een bepaald type vereniging lid was, werd hij slechts 1 maal tot dat type vereniging gerekend

boeren- en wat we genoemd hebben geëngageerde verenigingen (zoals verenigingen gericht op vorming, denktanken, vrijwilligerswerk, nieuwe sociale bewegingen,...). M.b.t. de jeugdbewegingen ziet men dat slechts 12,1% lid was terwijl toch 30,9% van de door ons ondervraagde respondenten lid was van de jongerenafdeling van een partij.

Een verklaring zou kunnen zijn dat het lidmaatschap van jeugdbewegingen voor de respondenten op het moment dat ze ondervraagd werden te ver in het verleden ligt en in tegenstelling tot het lidmaatschap van de jongerenafdeling van een partij niet als relevant wordt ervaren voor het in contact komen met de lokale politiek. Anderzijds zou dit kunnen wijzen op een grotere aantrekkingskracht van meer direct op 'politiek georiënteerde' organisaties en verenigingen op de toekomstige mandatarissen.

Daarentegen zijn de gegevens m.b.t. tot het uitoefenen van een functie wel opmerkelijk. Met uitzondering van de culturele verenigingen (32,5%) bleek minstens de helft van alle respondenten die lid waren van een vereniging hier ook een functie in uit te oefenen. Vooral in studenten- (76,5%), vrouwen- (72,2%) en jeugdverenigingen (71,9%) bleek dit het geval.

Het feit dat de mandatarissen, wanneer ze lid waren van een vereniging, in minstens de helft van de gevallen ook een functie in deze vereniging(en) uitoefenden, wijst erop dat het uitoefenen van functies in verenigingen een belangrijk kanaal kan zijn voor het in contact komen met de lokale politiek.

Hetzelfde beeld vindt men in de niet-ideologisch georiënteerde verenigingen terug. M.b.t. het lidmaatschap ziet men dat de sportverenigingen het hoogste per-

centage halen (34,5%). Opnieuw zijn het de jeugd-¹⁹ (86,1%) en studentenverenigingen (80%), de comités (81,5%) en de geëngageerde verenigingen (77,2%) waar men, indien men er lid van was, veelal ook een functie in uitoefende.

E. Ideologisch georiënteerde verenigingen : opsplitsing naar lidmaatschap van een partij en grootte van de gemeente

We stelden vast dat m.b.t. de algemene categorie ideologisch georiënteerde verenigingen een onderscheid gemaakt kon worden ngl. de respondenten in de periode voor ze voor het eerst op een politieke lijst stonden lid waren van een politieke partij en ngl. de grootte van de gemeente. Deze opsplitsing naar partijlidmaatschap en grootte van de gemeente wordt nu gemaakt voor de verschillende types ideologische georiënteerde verenigingen.

Wanneer we het lidmaatschap en het uitoefenen van functies in de ideologisch georiënteerde verenigingen opsplitsen naar het al dan niet lid zijn van een politieke partij in de periode voor men voor het eerst op een politieke lijst kwam, blijken significante verschillen te bestaan voor de culturele en de geëngageerde verenigingen. Respondenten die lid zijn van een politieke partij zijn ook significant meer lid van culturele (22,7% tegen 12,4%)²⁰ en geëngageerde (13,7% tegen 3,5%) verenigingen en oefenen er ook significant vaker functies in uit (respectievelijk 7,8% tegen 3,2% en 6,8% tegen 2,1%). Vooral de verschillen m.b.t. de geëngageerde verenigingen tonen opnieuw aan dat het al dan niet lid zijn van een politieke partij, in de periode voor men voor het eerst op een politieke lijst stond, een indicatie vormt voor het feit dat men in het algemeen ook meer geïnteresseerd is in politiek.

Ook de opsplitsing naar grootte van de gemeente levert enkel significante verschillen aangaande het lidmaatschap en de functie in geëngageerde verenigingen. Toekomstige mandatarissen uit grotere gemeenten en steden waren significant meer lid van geëngageerde verenigingen dan respondenten uit kleine gemeenten. De grootste toename stelden we vast van gemeenten met 20000 tot 49999 inwoners naar gemeenten met meer dan 50000 inwoners (van 13,4% naar 31,3% voor lidmaatschap en van 7,3% naar 16,7% voor het uitoefenen van een functie²¹.)

Een tweede type verenigingen waarvoor een significant verschil bestaat naar gelang de grootte van de gemeente zijn de boerenverenigingen. Zoals te verwachten valt kennen deze heel wat meer aanhang in de kleine gemeenten dan in de grote.²² Terwijl in de kleinste gemeenten (minder dan 4999 inwoners) 32% van de toekomstige mandatarissen lid zijn van een boerenbeweging en 16% er een functie in uitoefenen, zijn dit er in de middelgrote gemeenten (12000-19999 in-

¹⁹ Jeugdverenigingen werden door sommige respondenten als ideologisch door anderen als niet-ideologisch omschreven.

²⁰ Lid culturele verenigingen: $\chi^2=12.62$, $df=1$, $p=.0003$

Functie in culturele verenigingen: $\chi^2=6.79$, $df=1$, $p=.009$

Lid geëngageerde verenigingen: $\chi^2=20.77$, $df=1$, $p<.001$

Functie geëngageerde verenigingen: $\chi^2=8.31$, $df=1$, $p=.003$

²¹ Lid geëngageerde verenigingen: $\chi^2=38.24$, $df=4$, $p<.001$

Functie geëngageerde verenigingen: $\chi^2=21.37$, $df=4$, $p<.001$

²² Lid boerenvereniging: $\chi^2=32.31$, $df=4$, $p<.001$

Functie boerenvereniging: $\chi^2=18.54$, $df=4$, $p<.001$

woners) nog slechts 14,8% en 10,7%. In de grote steden (meer dan 50000 inwoners) zijn nog slechts 2,1% van de door ons ondervraagde mandatarissen lid van een boerenvereniging en oefent er geen enkele nog een functie in uit.

De verschillen naargelang de grootte van de gemeente m.b.t. beide 'typische' soorten van verenigingen (boeren- en geëngageerde verenigingen) wijzen op de verschillende mentaliteit in kleine en grote gemeenten.

Een laatste vereniging waarvoor er significante verschillen bestonden waren de jeugdverenigingen. Naargelang de respondenten woonden in grotere gemeenten bleken ze significant meer lid te zijn van jeugdverenigingen.²³ Wat betreft de functie in jeugdverenigingen waren de verschillen niet significant.

V. De familiale achtergrond

Met Braud en Everaet (zie supra) menen ook wij dat vroeger de familie waarvan men deel uitmaakte van groot belang was voor het verwerven van een plaats in de lokale politiek. Bovendien is de familie bij uitstek de omgeving waar socialisatie en dus ook de politieke socialisatie plaatsvindt. Een tweede belangrijke factor die we wilden onderzoeken was dan of de familiale achtergrond van de respondenten een rol speelde bij het in contact komen met de lokale politiek. Waren er vóór hem reeds andere familieleden politiek actief, was er een familie-lid met een politiek mandaat?

A. Familieleden die lid waren van een partij

In tabel IX vindt men de gegevens terug over de politieke activiteiten van alle familieleden, vader en moeder inclusief, in de periode voor de respondent voor het eerst op een politieke lijst stond. Wat onmiddellijk opvalt is het enorme aantal respondenten dat ten minste één familielid had dat lid was van een politieke partij (kolom 1). In totaal bleken 66,1% van de toekomstige mandatarissen in de familie iemand te hebben die lid was van een politieke partij. Het familielid dat het vaakst wordt aangehaald als zijnde lid van een politieke partij is de vader, namelijk 39,6%. Daarna volgen oom/tante (28,2%), moeder (20,8%), broer/zus (20,8%), partner (16,6%), grootouders (15,7%), neef/nicht (15,5%), schoonbroer/zus (12,5%) en schoonouders (12,4%). Indien de respondent familieleden had die lid waren van een politieke partij, dan was dit familielid in bijna 70% van de gevallen lid van dezelfde politieke partij als hijzelf.

Hoewel de vader het vaakst lid is van een politieke partij is hij meestal niet de enige in de familie met een partijkaart. Slechts voor 10,4% van de respondenten die een familielid hadden dat lid was van een politieke partij is de vader de enige met een partijkaart.

B. Familieleden die politiek actief waren

Wanneer men de politiek actieve familieleden bekijkt vindt men een heel ander patroon (tabel IX, kolom 2). De vaders, gevolgd door ooms en tantes, zijn de meest politiek actieve familieleden (respectievelijk 32,5% en 18,8%). In tegenstelling tot het lidmaatschap worden zij gevolgd door de grootouders en de neven en nichten. Moeder, broer of zus en partner zijn in verhouding tot hun aan-

²³ Lid jeugdbeweging: $\chi^2 = 13.23$, $df=4$, $p=.01$

TABEL IX

Politieke participatie van de verschillende familieleden in de periode voor de respondent voor het eerst op een politieke lijst stond.

<i>Aard van het familielid (meerdere familieleden waren mogelijk)</i>	<i>% respon- denten met familieleden lid van een politieke partij</i>	<i>% respon- denten met politiek actieve familieleden</i>	<i>% respon- denten met familieleden met een politiek mandaat</i>	<i>% respon- denten met familieleden die een functie uitoefenen in een politieke vereniging of instelling</i>
Vader	39,6	32,5	15,0	31,0
Oom/tante	28,2	18,8	13,1	10,9
Moeder	20,8	7,7	0,8	16,5
Broer/zus	20,8	9,9	2,4	10,2
Partner	16,6	4,5	1,0	6,0
Grootouder	15,7	12,6	8,3	5,0
Neef/nicht	15,5	10,1	5,5	5,4
Schoonbroer/zus	12,5	7,1	3,3	5,2
Schoonouder	12,4	5,7	3,8	4,9
Totaal aantal respondenten met familielid dat betreffende activiteit uitoefent	66,1	65,9	37,0	56,3
Totaal aantal respondenten zonder familielid dat betreffende activiteit uitoefent	30,8	33,7	58,6	41,7
Missing	3,1	0,4	4,4	2,0

tal lidmaatschappen veel minder politiek actief. Dit zou kunnen betekenen dat in families waar één iemand lid is van een partij de andere familieleden relatief sneller lid zullen worden van een partij, maar daarom niet noodzakelijk ook politiek actief zijn. Als dit het geval is impliceert het dat respondenten vaker veel (vanaf 3) familieleden hebben die lid zijn van een politieke partij, en minder vaak veel familieleden die politiek actief zijn. Deze stelling wordt bevestigd in tabel X.

Vergelijken we het aantal familieleden, dan blijkt dat in de categorie 'slechts één familielid dat politiek participeerde' er meer respondenten zijn die slechts één familielid had dat politiek actief was (38,9%) dan dat er respondenten waren die slechts één familielid hadden dat partijlid was (22,9%). Heeft men familieleden die lid zijn van een politieke partij dan zijn het er meestal meer dan één.

TABEL X

Aantal familieleden dat aan de verschillende vormen van politieke participatie deelnam in de periode voor de respondent voor het eerst op een politieke lijst stond.

Aantal familieleden	% van het totale aantal respondenten		
	Lid politieke partij	Politiek actief	Politiek mandaat
geen	31,8	33,9	61,3
1	22,9	38,9	27,2
2	15,5	16,4	8,0
3	9,1	6,9	2,1
4	5,7	2,0	1,2
5 en meer	15,0	1,9	0,3

TABEL XI

Politieke mandaten van de familieleden van de respondent in de periode voor de respondent voor het eerst op een politieke lijst stond.

Aard van het politieke mandaat (meerdere antwoorden waren mogelijk)	% respondenten met een familielid dat betreffende mandaat uitoefende
Gemeenteraadslid	14,3
Schepen	9,9
Burgemeester	7,7
OCMW-raadslid	6,2
Parlementslid	3,1
Provincieraadslid	1,7
OCMW-voorzitter	0,9
Minister	0,6
Bestendige afgevaardigde	0,5
Gouverneur	0,3
Andere	0,6
Totaal aantal respondenten waarvan één of meerdere familieleden een politiek mandaat uitoefenden	37,0
Totaal aantal respondenten waarvan geen enkel familielid een politiek mandaat uitoefende	58,6
Missing	4,4

Wanneer het immers gaat om twee familieleden benaderen het aantal respondenten met familieleden die lid zijn van een politieke partij in aantal, de respondenten met politiek actieve familieleden. Vanaf drie familieleden zijn er systematisch meer respondenten met een groter aantal familieleden die partijlid zijn dan dat ze politiek actieve familieleden hebben. In families waar er één persoon lid is van een politieke partij zijn er dus doorgaans veel familieleden die een partijkaart hebben zonder dat deze ook allemaal politiek actief zijn.

TABEL XII

Instellingen en verenigingen waarin familieleden van de respondent een functie uitoefenden in de periode voor de respondenten voor het eerst op een politieke lijst stonden.

<i>Instellingen of verenigingen waarin de functies uitgeoefend werden (meerdere antwoorden waren mogelijk)</i>	<i>% respondenten met één of meerdere familieleden die een functie uitoefenden in betreffende instelling</i>
Ideologisch georiënteerde vereniging	32,8
Partij	27,7
Vakbond	17,9
Mutualiteit	10,0
Adviesorgaan	5,0
Totaal aantal respondenten met één of meer familieleden die een functie uitoefenden in een vereniging	56,3
Totaal aantal respondenten zonder familieleden die een functie uitoefenden in een vereniging	41,7
Missing	2,0

Uit dezelfde tabel blijkt bovendien dat de toekomstige mandatarissen vaak heel wat familieleden hebben die lid zijn van een politieke partij. 15% van het totale aantal door ons ondervraagde respondenten hebben zelfs vijf of meer familieleden die een partijkaart op zak hebben. Het aantal politiek actieve familieleden beperkt zich meestal tot één of twee.

C. Familieleden met een politiek mandaat

Net zoals bij de politiek actieve familieleden zijn het de vaders (15%), ooms of tantes (13,1%) en grootouders (8,3%) die het vaakst een politiek mandaat uitoefenden. In totaal hebben 37% van de respondenten één of meerdere familieleden die een politiek mandaat bekleedden. De aard van de mandaten die het vaakst door de familieleden vervuld werden is tamelijk voor de hand liggend. (tabel XI)

Van alle respondenten zijn er 14,3% die in de familie een gemeenteraadslid hadden, 9,9% een schepen en 7,7% een burgemeester. Daarnaast had 6,2% van de respondenten een familielid dat OCMW-raadslid was. Aangaande het aantal familieleden per respondent dat een mandaat uitoefende waren de cijfers duidelijk. De meeste respondenten hadden slechts één familielid met een politiek mandaat (27,2%).

TABEL XIII

Politieke activiteiten van de vader van de respondenten in de periode voor ze voor het eerst op een politieke lijst stonden.

<i>Aard van de politieke activiteit (meerdere antwoorden waren mogelijk)</i>	<i>% respondenten met politiek actieve vaders</i>
In politiek geïnteresseerd	62,1
Lid van de volgende organisaties of verenigingen	
Partij	39,6
Vakbond	38,7
Adviesraad	3,8
Ideologisch georiënteerde vereniging	40,5
Niet-ideologische georiënteerde vereniging	48,2
Actief binnen de volgende organisaties of verenigingen	
Partij	20,8
Vakbond	11,2
Mutualiteit	3,9
Functie binnen de volgende organisaties of verenigingen	
Partij	12,1
Politiek mandaat	15,0
Vakbond	8,4
Mutualiteit	3,6
Adviesraad	2,3
Ideologisch georiënteerde vereniging	18,6
Niet-ideologisch georiënteerde vereniging	26,5

* Gezien de gegevens uit de verschillende rijen het resultaat zijn van antwoorden op verschillende vragen is ook het aantal missing values voor elk cijfer verschillend.

D. *Familieleden die een functie uitoefenden*

Betreffende de respondenten waarvan één of meerdere van de familieleden een functie uitoefenden in minstens één vereniging of organisatie (partij, vakbond, mutualiteit, adviesraad, IGV) stelden we vast dat 56,3% van de respondenten een familielid had die een functie uitoefende in één van de genoemde verenigingen of organisaties. Opnieuw zijn het de vaders die het vaakst een functie vervullen (31%). Ditmaal worden ze gevolgd door de moeders (16,5%), broers en zussen (10,2%) en ooms en tantes (10,9%). Deze verdeling zou te wijten kunnen zijn aan het feit dat men van verdere familieleden niet zo goed weet of ze al dan niet in allerlei verenigingen een functie vervullen. Het vaakst wordt door familieleden een functie vervuld in wat we in het vorige deel de ideologisch georiënteerde verenigingen noemden (32,8%). Daarnaast zijn het vooral de partij

TABEL XIV

Significante verschillen m.b.t. politieke activiteiten van de respondent naar politieke activiteiten vader.

<i>Politieke activiteit respondent</i>	<i>Percentage respondenten</i>		
	Vader lid van een politieke partij		
	Ja	Nee	
Lid politieke partij	77,1	55,7	$\chi^2=36,8$ $df=1$ $p<.001$ $mi=26$
Actief in partij	63,2	49,2	$\chi^2=14,3$ $df=1$ $p<.001$ $mi=28$
Functie in partij	43,0	33,6	$\chi^2=6,8$ $df=1$ $p=.008$ $mi=28$
Lid jongerenafdeling partij	43,0	23,2	$\chi^2=33,6$ $df=1$ $p<.001$ $mi=30$
Functie jongerenafdeling partij	24,3	14,9	$\chi^2=10,6$ $df=1$ $p=.001$ $mi=29$
Lid vakbond	52,9	43,7	$\chi^2=6,3$ $df=1$ $p=.01$ $mi=24$
Actief in vakbond	23,5	14,8	$\chi^2=9,2$ $df=1$ $p=.002$ $mi=30$
Functie in vakbond	18,4	11,2	$\chi^2=8,0$ $df=1$ $p=.004$ $mi=27$
Actief in mutualiteit	12,7	7,3	$\chi^2=6,3$ $df=1$ $p=.01$ $mi=26$
Functie in mutualiteit	10,5	5,6	$\chi^2=6,3$ $df=1$ $p=.01$ $mi=28$ $mi=28$
	Vader functie in een partij		
	Ja	Nee	
Lid politieke partij	84,0	61,4	$\chi^2=18,4$ $df=1$ $p<.001$ $mi=19$
Actief in partij	72,0	52,6	$\chi^2=12,5$ $df=1$ $p<.001$ $mi=21$
Functie in partij	55,9	34,6	$\chi^2=16,0$ $df=1$ $p<.001$ $mi=21$
Lid jongerenafdeling partij	53,2	27,9	$\chi^2=24,6$ $df=1$ $p<.001$ $mi=23$
Functie jongerenafdeling partij	34,0	16,3	$\chi^2=17,2$ $df=1$ $p<.001$ $mi=22$
Lid vakbond	62,8	45,2	$\chi^2=10,2$ $df=1$ $p=.001$ $mi=17$ $mi=17$
	Vader politiek mandaat		
	Ja	Nee	
Lid jongerenafdeling partij	43,4	28,8	$\chi^2=9,5$ $df=1$ $p=.001$ $mi=41$
	Vader functie in een vakbond		
	Ja	Nee	
Lid politieke partij	81,5	62,4	$\chi^2=9,4$ $df=1$ $p=.002$ $mi=29$
Actief in partij	76,9	52,5	$\chi^2=14,3$ $df=1$ $p<.001$ $mi=31$
Functie in partij	55,4	35,0	$\chi^2=10,6$ $df=1$ $p=.001$ $mi=31$
Lid jongerenafdeling partij	54,7	28,6	$\chi^2=18,7$ $df=1$ $p<.001$ $mi=33$
Lid vakbond	67,7	45,0	$\chi^2=12,3$ $df=1$ $p<.001$ $mi=27$
Actief in vakbond	38,5	16,3	$\chi^2=19,6$ $df=1$ $p=.001$ $mi=33$
Functie in vakbond	26,2	12,7	$\chi^2=9,1$ $df=1$ $p=.002$ $mi=30$
	Vader functie in een mutualiteit		
	Ja	Nee	
Lid politieke partij	89,3	63,2	$\chi^2=7,9$ $df=1$ $p=.004$
Lid jongerenafdeling partij	53,6	30,0	$\chi^2=7,0$ $df=1$ $p=.008$

(27,7%) en de vakbond (17,9%) waarin door de familieleden een functie wordt uitgeoefend.

E. Lidmaatschap, politieke activiteit, politieke mandaten en functies van familieleden naar grootte van de gemeente

Zoals in het vorige deel werden de vier grote categorieën die we m.b.t. de familieleden onderscheiden hebben nl. lidmaatschap van een politieke partij, politieke activiteit, het vervullen van een politiek mandaat en het uitoefenen van functies in politieke instellingen en organisaties onderscheiden naar de grootte van de gemeenten. Dit leverde enkel significante verschillen voor het lidmaatschap van een partij. In grote steden en gemeenten bleken respondenten vaker familieleden te hebben die, in de periode voor de respondent voor het eerst op een politieke lijst stond, lid waren van een politieke partij dan in kleine steden en gemeenten. Dit sluit aan bij wat we in het vorige deel reeds constateerden. Voor de drie andere categorieën werden geen significante verschillen naar de grootte van de gemeente gevonden.

F. Invloed van de vader

Wegens de opmerkelijke resultaten m.b.t. de vader wordt hierna dieper ingegaan op zijn politieke activiteiten en het verband ervan met de activiteiten van de respondenten. 62,1% van de respondenten meldde dat hun vader, in de periode voor ze voor het eerst op een politieke lijst stonden, geïnteresseerd was in politiek (tabel XIII). Wat betreft lidmaatschappen bleek ongeveer 40% van de vaders zowel lid te zijn van een partij, een vakbond en ideologisch georiënteerde verenigingen. Heel wat minder vaders waren in de periode voor de respondent voor het eerst op een politieke lijst stond lid van een adviesraad (3,8%). Dit kan evenwel verklaard worden doordat adviesraden een vrij recent fenomeen zijn. Het grootst aantal vaders was evenwel lid van niet-ideologisch georiënteerde verenigingen.

Naast het lidmaatschap bleek 20,8% van de respondenten een vader te hebben die actief was in een partij, 11,2% in een vakbond en 3,9% in een mutualiteit. Zoals reeds aangehaald had 15% van de respondenten een vader die een politiek mandaat uitoefende. Daarnaast had ook een aanzienlijk aantal een functie in een partij (12,1%), in ideologisch georiënteerde verenigingen (18,6%) en in een vakbond (8,4%).

De vraag is of deze activiteiten een invloed uitoefenden op de respondent. Informatie hierover is terug te vinden in tabel XIV waarin de significante verschillen²⁴ aangaande de activiteiten van de respondenten worden weergegeven, opgesplitst naar het al dan niet uitoefenen van vijf vormen van participatie door de vader. Als vader lid was van een politieke partij leidt dit bij de meeste functies die we voor de respondent onderscheiden hebben tot significante verschillen. Indien vader lid was van een politieke partij in de periode voor de respondent voor het eerst op een politieke lijst stond, bleek de respondent beduidend meer actief in een partij, de jongerenafdeling van een partij, een vakbond en een mutualiteit. Indien vader in een partij een functie bekleedde, leidde dit m.b.t. de partijactiviteiten van de respondent en zijn lidmaatschap van een vakbond eveneens

24 De niet-significante verschillen werden niet weergegeven.

tot significante verschillen. Wanneer nl. de vader een functie uitoefende in een partij, bleek ook de respondent vaker actief te zijn in een partij en haar jongerenafdeling. Politieke mandaten van de vader leidden er enkel toe dat de respondent vaker lid werd van de jongerenafdeling van een partij. Het uitoefenen van een functie in een vakbond door de vader leidde eveneens tot significante verschillen m.b.t. de partijactiviteit van de respondent en m.b.t. de activiteiten van de respondent in een vakbond. Oefende vader een functie uit in een vakbond dan was de respondent significant vaker lid, was hij vaker actief en oefende hij vaker een functie uit in een vakbond. Tenslotte, wanneer de vader een functie uitoefende in een mutualiteit dan leidde dit er enkel toe dat de respondent vaker lid was van een partij en de jongerenafdeling van een partij.

Uit de cijfers blijkt dat deze activiteiten van de vader wel degelijk een invloed uitoefenden op de politieke activiteit van de toekomstige mandatarissen vooral m.b.t. de activiteiten in een partij en de jongerenafdeling van een partij.

In het kader van de studie van de familie, en van de rol van de vader in het bijzonder, kan tenslotte worden ingegaan op het bestaan van politieke dynastieën. Hoewel vele en veel ruimere definities van dit begrip mogelijk zijn, hebben wij dit hieronder enkel in enge zin omschreven, nl. in termen van rechtstreekse afstamming. Om het fenomeen van de politieke dynastie na te gaan werd bepaald voor hoeveel respondenten zowel de vader als één van de grootouders een bepaalde politieke activiteit uitoefende. Daaruit bleek dat van 9,7% van de respondenten zowel de vader als één van de grootouders lid was van een politieke partij. 5,5% van de respondenten had zowel een vader als een grootouder die actief was in de politiek, en van 5,4% van de respondenten hadden beide een politiek mandaat. Vooral dit laatste cijfer toont aan dat het aantal politieke dynastieën, zoals door ons in enge zin gedefinieerd, onder de door ons ondervraagde respondenten eerder beperkt is.

Besluit

Op basis van de resultaten van dit verkennend onderzoek naar de vraag hoe toekomstige mandatarissen met lokale politiek in contact komen, kunnen een aantal voorlopige conclusies getrokken worden. Op de vraag in welke mate welk kanaal of combinatie van kanalen van belang zijn voor dit contact, moet genuanceerd geantwoord worden. De combinatie waarbij beide kanalen van invloed zijn (1,1) bleek het vaakst voor te komen. Dit betekent dat zowel de familie als het verenigingsleven van belang kunnen zijn bij het in contact komen met de lokale politiek. Dit betekent echter ook dat de familie nog steeds belangrijker is dan men vaak aanneemt wat zich duidelijk weerspiegelde in de cijfers m.b.t. het lidmaatschap, de politieke activiteit, het uitoefenen van functies en het bekleden van een politiek mandaat door familieleden. Daarnaast kwamen situaties waar enkel de zelfwerkzaamheid van de respondent als contactmechanisme fungeert relatief vaker voor dan situaties waar enkel de familie ook politiek actief was of situaties waar noch de familie noch de respondent enige directe of indirecte politieke activiteit vertoonde in de periode voor hij voor het eerst op een lokale lijst stond.

De toekomstige gemeenteraadsleden bleken in de periode voor ze voor het eerst op een lokale lijst stonden vrij actief te zijn geweest in partij, vakbond en mutualiteit. Vooral het relatief groot aantal functies dat werd uitgeoefend bleek

hiervoor indicatief. Het partijlidmaatschap van de respondent bleek een belangrijke onderscheidende variabele te zijn. Zij die wel lid waren van een partij waren ook significant meer lid, waren meer actief en oefenden meer een functie uit in andere 'politiek georiënteerde' organisaties en instellingen, zoals een partijjongerenafdeling, een vakbond, een mutualiteit, een adviesraad en een ideologisch georiënteerde vereniging, dan zij die geen lid waren.

Wanneer mandatarissen lid waren van een ideologische of niet-ideologisch georiënteerde vereniging, dan oefenden ze in minstens de helft van de gevallen ook een functie in deze vereniging(en) uit. Dit wijst er niet enkel op dat het uitoefenen van functies in verenigingen een belangrijk kanaal kan zijn voor het in contact komen met de lokale politiek maar eveneens dat hun strategie en gedrevenheid hen niet toeliet het enkel bij lidmaatschap te houden maar hen ook voor een actievere deelname doet opteren. Dat de belangstelling van de respondenten voor de politiek reeds op vroege leeftijd aanwezig was, bleek uit het feit dat 30,9% van de respondenten lid was van de jongerenafdeling van een partij, dit in tegenstelling tot de ideologisch georiënteerde jeugdverenigingen waarvan slechts 12,1% lid was.

Het onverwachte belang van de familie bleek eveneens uit de vaststelling dat er net iets meer respondenten waren die een familielid hebben dat lid was van een politieke partij dan dat er respondenten waren die zelf lid waren van een politieke partij in de periode voor ze voor het eerst op een lijst stonden. Bovendien kon worden vastgesteld dat in families waar er één persoon lid was van een politieke partij er doorgaans veel familieleden waren die een partijkaart hebben, zonder dat deze ook allemaal politiek actief waren. M.b.t. de familie bleek de vader het familielid te zijn dat het vaakst lid was van een politieke partij, politiek actief was, een politiek mandaat bekleedde of een functie uitoefende in een 'politiek georiënteerde' vereniging of instelling. De cijfers tonen aan dat deze activiteiten wel degelijk een invloed uitoefenden op de politieke activiteit van de toekomstige mandatarissen, vooral m.b.t. de activiteiten in een partij en de jongerenafdeling van een partij.

Op basis van dit verkennend onderzoek hebben wij slechts een aantal algemene indicaties kunnen achterhalen. Verder onderzoek, o.a. op basis van onze eigen onderzoeksgegevens zal het antwoord op de vraag hoe verkozenen voor het eerst met het politiek bedrijf in contact komen moeten verfijnen.

Summary: How did future politicians get in contact with local politics? An explorative research in Flanders

The way politicians got in contact with local politics in Flanders has been examined based on the sociological distinction between ascribed and achieved status positions. Politically active relatives were considered characteristic of ascribed local mandates. Membership of different associations was seen as a way of personally achieving a local mandate. The results indicate that a combination of both was most frequently occurring. In spite of popular convictions, family was still quite important to get in contact with politics. This is shown in the high rates of respondents having politically active relatives. Next to this, a lot of political involvement occurred via participation in a diversity of associations. Participations considered were membership, diligence and officeholding in a political party, a union, a health insurance organisation, an advisory body and all other political or non-political associations.